

Proiectul este finanțat
de Uniunea Europeană

CÂT DE DESCHISE SUNT AUTORITĂȚILE PUBLICE LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA?

**Rezultatul evaluării în trei raioane:
Cimișlia, Basarabeasca și Căușeni**

CÂT DE DESCHISE SUNT AUTORITĂȚILE PUBLICE LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA?

**Rezultatul evaluării în trei raioane:
Cimișlia, Basarabeasca și Căușeni**

AUTORI:

Alexandru-Cristian DAMIAN, Centrul Român de Politici Europene

Vlada CIOBANU, Centrul de Politici și Reforme

Olesea GARBUS, Reprezentanța din Republica Moldova a Centrului Român de Politici Europene

Vladlena ȘUBERNIȚCHI, Centrul Român de Politici Europene

DESPRE PROIECT:

Proiectul „Creșterea capacității societății civile la nivel local pentru monitorizarea administrațiilor publice locale” este implementat de Reprezentanța din Republica Moldova a Centrului Român de Politici Europene și este finanțat de Uniunea Europeană și Fundația Konrad Adenauer, în cadrul Programului de granturi „Dezvoltarea societății civile la nivel local în Republica Moldova”.

Proiectul „Dezvoltarea societății civile la nivel local în Republica Moldova” este implementat în parteneriat cu Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”, Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”, Asociația pentru Politică Externă și Asociația Obștească Centrul European Pro-Europa din Comrat.

Scopul Proiectului este de a contribui la dezvoltarea societății civile de nivel local din Republica Moldova care promovează și monitorizează transparența și responsabilitatea instituțiilor publice, inclusiv în implementarea Acordului de Asociere RM-UE.

Proiectul este finanțat
de Uniunea Europeană

Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Conținutul său este responsabilitatea exclusivă a proiectului „Creșterea capacității societății civile la nivel local pentru monitorizarea administrațiilor publice locale” implementat de Reprezentanța din Republica Moldova a Centrului Român de Politici Europene și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Uniunii Europene

CUPRINS

Introducere	4
Metodologie	5
1. Informarea cetățenilor și participarea publică în legislația Republicii Moldova	7
Informarea cetățenilor	7
Participarea cetățenilor	9
În loc de concluzie	10
2. Raport privind rezultatele campaniei de monitorizare a APL.....	11
Sumar monitorizare	11
Accesul la informații publice	11
Rezultatele campaniei de monitorizare.....	14
Dificultăți	15
Perspectiva monitorilor	16
Concluziile activității de monitorizare	17
Recomandări	18
Ce pot face cetățenii când li se încalcă dreptul la informare și participare	19
Anexe	
Fișă de monitorizare a autorităților publice locale în Republica Moldova	22
Solicitările de informații transmise de monitori și rezultatul acestora	29

INTRODUCERE

Cetățenii joacă un rol-cheie în identificarea și propunerea de soluții pentru rezolvarea problemelor la nivelul comunității. Participarea continuă a acestora în procesul decizional înseamnă soluții pentru o dezvoltare sustenabilă și îmbunătățirea calității serviciilor publice. Există o tendință de a oferi noi roluri și responsabilități pentru cetățeni în guvernarea locală prin „instituționalizarea” unor forme de colaborare și „contracte” cu autoritățile publice. Cetățenii sunt incluși în procesele de decizie, printr-o varietate de instrumente, de exemplu, participarea la grupuri de lucru, consultări publice, bugetare participativă și altele, iar astfel se sporește responsabilitatea și capacitatea acestora de a influența politica de la nivel local.

Participarea civică mai este facilitată și de transformările digitale în desfășurare. Pentru cetățeni, primăria este instituția cu care interacționează și de la care cer mai des soluții. Totuși, de prea multe ori comunicarea autorităților locale cu cetățenii depinde mai degrabă de deschiderea persoanelor care sunt în funcțiile de conducere. În Republica Moldova, instituția Primăriei continuă să fie în topul instituțiilor în care au încredere cetățenii: conform ultimului Barometru al Opiniei Publice¹, din februarie 2021, 43,3% au o oarecare încredere, iar 12,5% au foarte multă încredere. În contrast, Parlamentul și Guvernul au niveluri de încredere mult mai scăzute.

Evaluarea calității acestei interacțiuni depinde în mare măsură de gradul de satisfacție al cetățenilor față de serviciile publice oferite, iar transparența procesului decizional, participarea publică sau guvernarea electronică, sunt esențiale în livrarea eficientă a acestora.

Pe măsură ce implicarea cetățenilor în procesul de elaborare a politicilor publice de la nivel local crește, rolul autorității publice trebuie să se adapteze și să țină cont mai mult de inițiativele din comunitate. Primăriile trebuie să îndeplinească un rol de suport, de exemplu, oferind facilități sau punând la dispoziție cetățenilor instrumente formale de implicare. În plus, ele pot folosi resurse disponibile pentru a finanța proiecte la nivel comunitar.

Întărirea capacității administrative a autorităților publice locale și centrale, cuplate cu creșterea transparenței acestora, este un deziderat al relației Chișinăului cu Uniunea Europeană, Statele Unite și donatorii externi. Numeroase reforme și proiecte multianuale au vizat îmbunătățirea transparenței autorităților publice, creșterea rolului cetățenilor în procesele de decizie și o mai bună capacitate a organizațiilor societății civile de a monitoriza aceste progrese.

¹ Barometrul Opiniei Publice, Institutul de Politici Publice. <https://ipp.md/2021-02/barometrul-opinii-publice-februarie-2021/>

Cu toate acestea, așa cum arată rapoartele societății civile, transparența autorităților publice locale și procesul de implicare și consultare a cetățenilor în deciziile publice rămâne limitat. Accesul la informație și participarea cetățenilor nu sunt procese asumate și promovate de autoritățile publice. Un raport al IDIS Viitorul² privind transparența autorităților publice locale, aferent activității acestora în anul 2019, arată ca 41% dintre autoritățile raionale și 58% dintre autoritățile locale de nivel întâi (orașe și sate) nu au organizat consultări publice în anul 2019, iar 91% dintre autoritățile raionale și 88% dintre autoritățile locale de nivel întâi nu au întocmit un raport de sinteză privind recomandările primite în urma consultărilor publice³.

METODOLOGIE

În cadrul proiectului „Creșterea capacității societății civile la nivel local pentru monitorizarea administrațiilor publice locale”, Reprezentanța din Republica Moldova a Centrului Român de Politici Europene a urmărit să îmbunătățească competențele organizațiilor neguvernamentale și a activiștilor civici din trei raioane privind monitorizarea autorităților publice locale.

Proiectul s-a desfășurat în august 2020 - iunie 2021. În scopul susținerii și încurajării implicării directe a cetățenilor în procesele decizionale la nivel de administrație publică locală, am realizat un [Ghid de Activism Comunitar](#), menit să ofere instrumente practice de lucru între APL și societatea civilă. De asemenea, în această perioadă am organizat trei sesiuni de formare pentru 26 de reprezentanți ai societății civile privind monitorizarea administrațiilor publice locale (APL), prezentarea modului de funcționare a unui APL, importanța transparenței administrative și a datelor deschise, implementarea unei campanii de advocacy, dar și colaborarea APL-ONG.

Beneficiarii programelor de formare au fost reprezentanți ai societății civile, activiști civici locali, jurnaliști și cetățeni din raioanele Basarabeasca, Căușeni și Cimișlia. În urma acestor sesiuni, au fost selectați 10 monitori care au avut rolul de a monitoriza activitatea primăriilor și a consiliilor locale și raionale pe o perioadă de trei luni (februarie - aprilie 2021) din:

Basarabeasca: Consiliul Raional Basarabeasca, Primăria orașului Basarabeasca, Primăria satului Bașcalia;

Căușeni: Consiliul Raional Căușeni, Primăria orașului Căușeni, Primăria satului Cîrnățeni; Primăria satului Sălcuta;

Cimișlia: Consiliul Raional Cimișlia, Primăria orașului Cimișlia, Primăria comunei Gura Galbenei.

² Raport de monitorizare „Situția democrației locale și gradului de implementare a documentelor de politici în domeniul descentralizării din Republica Moldova”, IDIS Viitorul. <http://www.viitorul.org/files/library/raport%202018%20nou%20%281%29.pdf>

³ Evaluarea s-a desfășurat în perioada Ianuarie-Mai 2020 și a cuprins 32 autorități publice raionale și 60 autorități publice de nivel întâi (40 orașe și 20 de sate).

Monitorii au avut la dispoziție o fișă de monitorizare (Anexa nr. 1) cu o serie de indicatori care au vizat următoarele componente:

- I. Analiza și evaluarea comunicării și transparenței autorităților locale pe site-ul oficial al localității;
- II. Solicitarea de informații pentru a publica datele care lipsesc sau alte informații de interes public;
- III. Monitorizare continuă și solicitări în cazul în care lipsește informația;
- IV. Transmisiunea live și sinteza ședinței consiliului local sau raional (Opțional)

În cadrul proiectului am colaborat cu echipa de jurnaliști de la portalul independent Report.md care a prezentat pe larg o serie de probleme cu care se confruntă comunitățile din cele trei raioane, precum: (1) [Salubritate și gestionarea deșeurilor](#), (2) [Orașe accesibile – facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități în instituțiile publice](#) și (3) [Nevoia de suport dinspre autoritatea publică către victimele violenței domestice](#).

1. Informarea cetățenilor și participarea publică în legislația Republicii Moldova

Relația dintre administrațiile publice locale și cetățeni este în mare parte reglementată de către Legea privind administrația publică locală (APL) și Legea privind transparența procesului decizional, deși multe instrumente se regăsesc în Legea privind accesul la informație, Codul Administrativ sau legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale. Există și o Hotărâre de Guvern din anul 2012 despre cum ar trebui să arate paginile web ale autorităților publice, încurajând publicarea proactivă a informației și interacțiunea cu cetățenii, inclusiv prin instrumentul de petiție. Însă aceasta, în mare parte, nu a fost implementată.

Legislația existentă prevede câteva criterii de transparență, dar acestea sunt incomplete, prea generale, iar penalitățile pentru nerespectarea acestora sunt fie prea mici, fie inexistente.

Ne vom referi la două aspecte ale relației dintre APL și cetățeni: informare și participare publică și cum acestea sunt reglementate de cadrul legal curent.

INFORMAREA CETĂȚENILOR

1. [Legea privind administrația publică locală](#)⁴ este cea care explică funcționarea APL, rolul primarului, al consilierilor, procesul decizional și alte elemente importante, precum și responsabilitatea de informare și implicare a publicului.

Documentul spune că autoritățile trebuie să asigure participarea cetățenilor prin informarea adecvată și în timp util asupra subiectelor dezbătute de consiliul local (art. 17.4), prin recepționarea și examinarea recomandărilor, sesizărilor și scrisorilor la elaborarea proiectelor de decizii sau a programelor de activitate. Primăria trebuie să promoveze o politică de comunicare și dialog cu cetățenii și să publice programele, strategiile, agenda ședințelor pe diverse suporturi informaționale.

⁴ Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126281&lang=ro

Articolul 17 despre transparența ședințelor prevede că ședințele sunt publice și orice persoană poate participa la ele. Totodată, cetățenii pot avea acces la informațiile privind bugetul localității și modul de utilizare a resurselor bugetare, la proiectele de decizii și la ordinea de zi a ședințelor consiliului local și ale primăriei.

Există și unele reglementări mai specifice, bunăoară, faptul că ordinea de zi trebuie afișată în locuri publice sau pe pagina web a consiliului cu cel puțin 3 zile lucrătoare înainte de ziua ședinței. Iar articolul 10 prevede că deciziile consiliilor, dispozițiile primarului sau alte acte ale APL trebuie să fie incluse în registrul actelor locale: actelocale.gov.md.

2. [Legea privind transparența procesului decizional](#)⁵ stipulează o serie de informații care trebuie să se regăsească pe paginile web, precum: planurile anuale de activitate (art. 7), proiectele de decizie publicate cu 15 zile lucrătoare înainte de examinare (art. 9), anunțurile despre desfășurarea ședințelor publice (art. 13.2), deciziile adoptate (art. 15), programe, strategii și alte documente.
3. În cazul în care o informație nu este accesibilă în spațiul public, cetățenii pot transmite solicitări de informație. Este dreptul fiecărei persoane (cu sau fără cetățenia Republicii Moldova) și este detaliat în [Legea privind accesul la informație](#)⁶. Astfel, autoritățile sunt obligate să răspundă la orice solicitare de informație în decurs de 15 zile lucrătoare. Persoanele nu sunt obligate să justifice motivația solicitării și nici să o semneze, trebuie doar să lase datele de contact și să formuleze întrebările cât mai exact.
4. În 2012, a fost adoptată [Hotărârea Guvernului privind paginile oficiale ale autorităților administrației publice în rețeaua Internet](#)⁷. Aceasta aduce mai multe detalii despre informația care trebuie prezentată pe paginile web oficiale.

⁵ Legea privind transparența în procesul decizional nr. 239 din 13.11.2008. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106638&lang=ro

⁶ Legea privind accesul la informație nr. 982 din 11.05.2000. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108552&lang=ro

⁷ Hotărârea de Guvern privind paginile oficiale ale autorităților administrației publice în rețeaua Internet nr. 188 din 03.04.2012. <http://lex.justice.md/md/342699/>

Documentul stipulează necesitatea de a prezenta pe paginile web oficiale următoarea informație:	structura autorității publice
	date privind obiectivele și funcțiile subdiviziunilor sale subordonate
	adresele poștale, numerele de telefon și alte rechizite ale adresei autorității publice
	numărul angajaților
	date privind organizațiile subordonate autorității publice (cu indicarea și/sau trimiterea la paginile WEB ale acestora)
	numerele de telefon ale serviciilor de informație ale autorității publice
	programele anuale (trimestriale) de elaborare a proiectelor de acte normative
	anunțuri privind inițierea elaborării unei decizii, precum și a organizării consultărilor publice
	raportul anual, rapoarte analitice și articole informaționale despre activitatea autorității publice
	modele de cereri și alte documente
	orele de primire în audiență a cetățenilor
	date privind achizițiile publice, care vor cuprinde planul anual de achiziții
	anunțuri de intenție
rezultate și alte informații de interes public relevante domeniului Codul administrativ	

PARTICIPAREA CETĂȚENILOR

Consultarea cetățenilor în privința problemelor locale de interes deosebit este unul din principiile de bază ale administrației publice locale, prevăzut și în articolul 3 al Legii privind administrația publică locală. Articolul 8 al Legii detaliază modalitățile de consultare, care pot fi sub formă de consultări, audieri publice și convorbiri.

Modalitățile de participare ale cetățenilor sunt subliniate și în Legea privind transparența procesului decizional. Aici se stipulează etapele asigurării transparenței, inclusiv informarea publicului, punerea la dispoziție a proiectului de decizie părților interesate, consultarea cetățenilor, asociațiilor și altor părți interesate, examinarea recomandărilor și informarea publicului despre deciziile adoptate (art. 8). Articolul 9 prevede ca informațiile să fie plasate cu 15 zile lucrătoare pe pagina web oficială, expediate imediat prin intermediul poștei electronice părților interesate, afișate la sediul într-un spațiu accesibil publicului sau difuzate în mass-media.

Ce ar trebui să conțină anunțul referitor la inițierea deciziei?	argumentarea necesității de a adopta decizia
	termenul-limită, locul și modalitatea în care părțile interesate pot prezenta sau expedia recomandări
	datele de contact ale persoanelor responsabile de recepționarea și examinarea recomandărilor (art. 9.2)

În tot acest proces, cetățenii trebuie să aibă acces la proiectele de decizii și materialele aferente pe pagina web, la sediul autorității sau prin poștă. Consultarea publică poate avea loc atât la inițiativa autorității publice sau la inițiativa unei alte autorități publice, cât și la propunerea unor cetățeni sau asociații (art. 11.2)

Termenul de prezentare a recomandărilor este de cel puțin 10 zile lucrătoare de la data publicării anunțului de inițiere a elaborării deciziei sau de organizare a consultărilor publice.

Recomandările cetățenilor trebuie reflectate în procesele verbale și se examinează de către autoritatea publică responsabilă de elaborarea proiectului de decizie. Primăria trebuie să întocmească un dosar despre proiect, accesibil cetățenilor, iar sinteza recomandărilor participanților trebuie să fie publică: online, la sediu sau în mass-media. Proiectul de decizie se transmite spre examinare autorității competente împreună cu sinteza recomandărilor.

Aceeași hotărâre de guvern menționată în capitolul anterior indică instrumentul de interpelare care trebuie să fie pe paginile web, cu respectarea procedurii de interpelare, stabilite de legislația în vigoare (art. 10.3 și 10.4).

ÎN LOC DE CONCLUZIE

La acest moment, legislația Republicii Moldova este destul de generală și mai degrabă încurajează o comunicare unidirecțională din partea Primăriei. Totodată, multe din prevederile legislative, dar și din monitorizările efectuate, relevă că paginile web sunt un instrument al primarului și al aparatului primăriei și reflectă, mai degrabă, activitatea lor. Or, consilierii locali la fel sunt aleși direct și reprezintă puterea legislativă. Pe lângă aceasta, participarea publică, prin instrumente de consultări, audieri sau convorbiri, este asigurată sporadic.

Provocarea de a implica cetățenii în procesul decizional nu este caracteristică doar pentru Republica Moldova. Multe orașe se confruntă cu dilema *consultărilor pentru bifă* și nu au mecanisme bine definite pentru a implementa recomandările cetățenilor. Legislația prevede anumite sancțiuni, pentru nerespectarea participării publice, dar acestea sunt ne semnificative. De asemenea, pentru cetățeni, nu există un mecanism simplificat de raportare a faptului că nu se desfășoară consultări publice. Multe organizații ale societății civile dau în judecată instituțiile statului, or aceste instrumente nu sunt accesibile tuturor cetățenilor din mai multe motive: lipsă de timp, de cunoștințe sau de resurse financiare.

2. Raport privind rezultatele campaniei de monitorizare a APL

SUMAR MONITORIZARE

Echipa de monitori a analizat 10 autorități publice locale (de nivel întâi și doi) prin prisma (1) accesului la informații publice, (2) procesului de consultare al cetățenilor în deciziile de nivel local (3) structurii datelor publice prezentate (4) accesului la ședințele publice, dar și (5) răspunsului în termen legal la solicitările de informații ale monitorilor, respectiv (6) dacă recomandările acestora au fost implementate. Tabelul următor sintetizează procesul de transparență și consultare la nivelul celor 10 APL-uri.

ACCESUL LA INFORMAȚIILE PUBLICE

Autoritățile publice locale facilitează accesul la informațiile de interes public prin paginile oficiale web, utilizarea social media sau prin publicarea acestora pe panoul de informații. Deși majoritatea APL-urilor beneficiază de pagină web (9 din 10), de multe ori structura acesteia este completată parțial, nu este actualizată și nu dispune de toate informațiile prevăzute de reglementările în vigoare. Unele APL-uri au beneficiat inclusiv de crearea unei pagini web ca urmare a suportului donatorilor externi, însă aceasta are informație incompletă și neactualizată.

Paginile de social media sunt foarte rar atașate paginii web printr-o legătură directă, iar platforma Facebook conține uneori mai multe pagini pentru același APL, unde sunt prezentate informații publice. Unele dintre aceste pagini sunt create ca pagini tip profil personal, nu pagini publice. Panoul de informații oferă un acces extrem de limitat la informațiile publice și este un mecanism ce oferă o transparență minimă la nivelul APL.

Tabelul de mai jos prezintă o evaluare a conținutului paginilor web, conturilor social media sau panoului de informații:

MONITORIZARE

Autoritate Publică Locală	Pagină Web	Pagină oficială Facebook sau social media	Informație generală și de contact a aleșilor locali	Date complete / ușor accesibile pe website	Informații actualizate despre activitatea primăriei și a consiliului local/raional	Date publice deschise	Publicare buget local și dezbatere publică	Acces liber la ședințe / Transmitere live de la ședințele Consiliului Local/Raional	Răspuns la solicitările echipei de monitori	Implementarea recomandărilor
Consiliul Raional Basarabeasca	Da	Da. Pagina de web integrează o pagină Facebook tip locație cu informații diverse. Activitatea instituției nu se regăsește în mod prioritar. Alte două pagini neasumate care promovează activitatea instituției.	Da	DA, însă secțiunea în limba română este incompletă.	Da	Nu	Nu (Bugetul pe 2021 nu e aprobat)	Parțial (Accesul este limitat, ședințele sunt transmise live)	Nu	Nu
Primăria or. Basarabeasca	Da	Da. Profil personal, nu pagină publică.	Da	Parțial	Parțial	Nu	Nu	Da	Nu	Nu
Primăria s. Bașcalia	Nu	Da	Nu este website	Nu	Nu	Nu	Nu	Da	Nu	Nu
Consiliul Raional Căușeni	Da	Da	Da	Da	Da	Nu	Da	Da	Da	Da
Primăria or. Căușeni	Da	Da	Da	Da	Da	Nu	Da	Da	Da	Da (Informația a fost publicată la solicitarea monitorului)
Primăria s. Cîrnățeni	Da	Da	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Da	Nu	Nu
Primăria s. Sălcuța	Da	Da	Parțial	Nu	Nu	Nu	Nu	Da	Da	Nu
Consiliul Raional Cimișlia	Da	Da	Da	Da	Da	Nu	Da	Da	Da	Da (Informația a fost publicată la solicitarea monitorului)
Primăria or. Cimișlia	Da	Da	Da	Da	Da	Nu	Da	Da	Da	Da
Primăria Gura Galbenei	Da	Da, atât pagină publică, cât și profil personal.	Parțial	Parțial	Parțial	Nu	Parțial	Da	Parțial (Răspuns incomplet la solicitare)	Nu

COMUNICARE: PAGINA WEB, PANOUL DE INFORMAȚII ȘI CONTURI SOCIAL MEDIA

Analiză	Bune practici la nivelul APL-urilor monitorizate
<p>Paginile web ale autorităților publice locale monitorizate se remarcă printr-o funcționalitate scăzută și transparență limitată. De multe ori, acestea nu conțin nici măcar datele publice obligatorii prin reglementările legale, și uneori, se confundă cu o pagină de prezentare a Primarului în funcție.</p> <p>Paginile web nu sunt utilizate ca instrumente de comunicare, ci doar „se bifează” existența acestora. Multe dintre acestea sunt rar actualizate, nu există persoane desemnate care să se ocupe de buna funcționare și utilizare a acestora, nici măcar în cazul APL-urilor care au beneficiat de crearea paginilor web în cadrul unor proiecte anterioare ale donatorilor externi (ex: www.primariabessarabka.md - pagina web a primăriei Basarabeasca).</p> <p>Un număr limitat din APL-uri nu utilizează pagini web, însă multe dintre cele existente sunt structurate deficitar, nu conțin informații complete sau ușor accesibile. Dintre paginile web analizate, paginilor Primăria Cimișlia și Primăria Căușeni se remarcă printr-o mai bună structurare și prezentare a datelor publice.</p> <p>De multe ori, paginile de Facebook sunt utilizate mai des pentru transmiterea informațiilor oficiale, însă chiar și acestea nu sunt pagini oficiale publice, asuate, chiar dacă sunt utilizate de personalul primăriei, ci doar create ad-hoc pentru distribuirea de informații. Există mai multe pagini „oficiale” pentru APL-uri, iar unele dintre ele nu corespund nici măcar paginilor publice, ci sunt create drept conturi tip profil personal de Facebook (ex: Gura Galbenei).</p> <p>Utilizarea paginilor de Facebook pentru transmiterea de informații publice este însă larg răspândită și, uneori, există chiar grupuri asociate comunităților pentru transmiterea acestor informații (ex: grup public Consiliu orășenesc Cimișlia).</p> <p>Panoul de informație, o soluție utilizată de toate APL-urile, nu este suficient pentru a garanta cetățenilor accesul la informațiile publice. În lipsa capacității administrative de a publica informația pe o pagină web, panoul de informații poate fi util în promovarea anunțurilor, ședințelor publice sau consultărilor la nivelul comunității. Acesta vine însă cu o serie de neajunsuri, informația publică ce poate fi prezentată este foarte limitată, iar promovarea acesteia este deficitară.</p> <p>Se remarcă lipsa unor modalități de comunicare unitare, care să țină cont de nevoile de eficiență, predictibilitate și securizare a informațiilor.</p> <p>Comunicarea oficială de la nivelul primăriei, dar și fiecare angajat, trebuie să dispună de adrese de e-mail proprii, alocate domeniului de internet al instituției, iar comunicarea prin mijloace externe (adrese de e-mail personale) trebuie să fie eliminată. Primăria din Gura Galbenei (guragalbenei.primaria@yandex.ru) și Primăria Basarabeasca (primaria.basarabeasca@yandex.ru) au adresa de contact oficială cu un provider de e-mail extern, Yandex.</p>	<p>La nivelul APL-urilor monitorizate, se remarcă patru exemple de bună practică:</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) Primăria Cimișlia; (2) Consiliul raional Cimișlia; (3) Primăria Căușeni; (4) Consiliul raional Căușeni. <p>În cazul Primăriei Cimișlia, pagina oficială a fost elaborată la inițiativa și în baza conceptului proiectului USAID de Susținere a Autorităților Locale din Moldova. În cadrul aceluiași proiect a fost elaborată și pagina Primăriei Basarabeasca, însă aceasta oferă doar informații parțiale, iar în cazul paginii în limba română acestea sunt foarte limitate. O actualizare a informațiilor este prezentă pe pagina în limba rusă.</p> <p>Paginile menționate includ: (1) informație structurată și acces facil, (2) date de contact, opțiuni de audiență și petiții, (3) date privind transparența bugetară și investițiile la nivel local, (4) adrese de e-mail alocate domeniului primăriei. Niciuna dintre pagini nu include o prezentare a bugetelor în format deschis, iar la nivelul Consiliului Raional Cimișlia informațiile sunt urcate sub formă de imagine, nu text, ceea ce îngreunează accesul la informație.</p> <p>Cele 4 APL-uri utilizează pe larg paginile social media pentru prezentarea informațiilor de interes public.</p>

REZULTATELE SOLICITĂRILOR DE INFORMAȚII

Echipa de monitori a transmis 15 solicitări de informații și a primit 11 răspunsuri. O parte dintre ele au fost preluate și implementate de către APL-uri. Tabelul de mai jos conține un sumar al solicitărilor și rezultatelor acestora, iar în *Anexa nr. 2* este informația detaliată.

CAMPANIA DE MONITORIZARE	
Activitate monitori – solicitări de informații	Rezultat
<p>Publicarea datelor de interes public (biografia/CV-ul aleșilor locali, date de contact, orar de audiență, declarații de avere) acolo unde acestea lipsesc de pe pagină oficială a instituției.</p> <p>Publicarea proiectelor de decizie și a votului consilierilor pe pagina web a autorității publice locale pentru creșterea transparenței.</p> <p>Informare despre dispozițiile emise la nivelul aparatului Primăriei.</p> <p>Publicarea bugetului pe anul în curs și acces facil la această informație (publicarea sa pe prima pagină).</p> <p>Publicarea informațiilor despre fracțiunile din Consiliul Local.</p> <p>Dezbaterea priorităților de investiții la nivel local (ex. publicarea răspunsului la propunerea de a crea un centru de plasament pentru persoanele supuse violenței domestice și rugămintea de a plasa propunerea pe pagina web sau social media pentru a fi dezbătută).</p> <p>Dezbaterea priorităților de investiții la nivel local: Informarea privind planul de acțiuni al APL pentru anul 2021 și dacă sunt prevăzute acțiuni care vizează persoanele cu dizabilități.</p>	<p>Completarea și publicarea datelor publice de interes local:</p> <p>(1) Pe pagina web a primăriei Cimișlia, conform solicitării din luna februarie 2021, s-au completat date din biografia Primarului, secretarului Consiliului, a consilierilor locali și s-au adăugat datele de contact. La nivel procedural, secretarul Consiliului monitorizează și completează pagina web a primăriei cu informații publice.</p> <p>De asemenea, în urma solicitării monitorului, pe pagina web sunt publicate informații privind votul consilierilor la deciziile Consiliului Local.</p> <p>(2) În luna aprilie 2021, pe pagina web a Consiliului raional Căușeni, s-au publicat dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a raionului Căușeni cu privire la situația epidemiologică.</p> <p>(3) Consiliul Raional Căușeni a inclus pe site o rubrică de acces și consultare pentru proiectele de decizie. Conform discuțiilor cu angajații APL-ului, aceștia și-au asumat publicarea tuturor informațiilor lipsă și solicitate de către monitori.</p> <p>Publicarea în timp util a anunțurilor privind ședințele de Consiliu:</p> <p>În luna aprilie, pe pagina web a primăriei Cimișlia a fost publicat, în intervalul stabilit de legislație, anunțul privind ședința Consiliului Local Cimișlia. Ședința Consiliului din 14.04.2021 a fost accesibilă pentru toți cetățenii.</p> <p>În cazul primăriei orașului Căușeni, dispozițiile primarului, proiectele de decizie, anunțurile privind consultările publice au fost publicate pe pagina web. La atenționarea monitorului precum că unele proiecte de decizie sunt publicate întârziat, APL a recunoscut întârzierea în publicarea acestora și a menționat că se vor lua toate măsurile pentru publicarea lor în timp util.</p> <p>Ședințele Consiliului Local Căușeni au fost publice și accesibile pentru toți cetățenii.</p> <p>Creșterea transparenței instituționale:</p> <p>A fost propusă către Consiliul Raional Basarabeasca organizarea unei emisiuni la televiziunea locală Bas TV unde să se discute despre monitorizarea paginii web a APL și comunicarea cu cetățenii, mai ales că foarte multe petiții și cereri adresate primăriei și consiliului local nu sunt examinate.</p> <p>Implicarea cetățenilor în procesele de decizie la nivel local:</p> <p>(1) La nivelul Consiliului Raional Căușeni s-a decis alocarea surselor financiare pentru actualizarea paginii web. În legătură cu aceasta, a fost trimisă solicitare ca în noua versiune a paginii web să fie prezentă o rubrică pentru propuneri de la cetățeni.</p> <p>(2) În cadrul ultimei ședințe a Consiliului Raional Cimișlia, pe 16 aprilie 2021, cetățenii au fost invitați să participe, însă nu au fost înregistrați de către secretar. La sugestia monitorilor, secretarul i-a înregistrat.</p>

CAMPANIA DE MONITORIZARE	
Activitate monitori – solicitări de informații	Rezultat
	<p>Facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități în instituțiile publice</p> <p>Monitorul din satul Cîrnățeni, raionul Căușeni, a menționat problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități atunci când au nevoie de informații publice sau vor să fie parte a procesului de decizie la nivel local. O petiție adresată de acesta a fost transmisă autorității publice locale.</p> <p>Răspunsul APL a fost că la solicitarea prealabilă de participare a monitorului, ședința va fi organizată într-o locație accesibilă. Soluția indicată este una doar parțială și nu oferă o accesibilitate pe termen lung.</p> <p>Accesul persoanelor cu dizabilități în instituțiile publice și provocările cu care ei se confruntă în relația cu autoritățile publice locale a fost unul din subiectele reportajelor Report.md⁹.</p>

DIFICULTĂȚI

Răspunsul în termenul stabilit de lege la solicitările de informații publice rămâne de multe ori la discreția reprezentanților administrației publice. Mai mult, în anumite cazuri, echipa de monitori s-a confruntat cu o lipsă completă de dialog din partea acestora și refuzul ilegal de furnizare a unor informații publice.

La nivelul Consiliului Raional Basarabeasca, solicitarea de informații publice expediată prin poștă a fost respinsă. Motivul respingerii: nu a fost atașată copia buletinului de identitate și solicitarea nu a fost expediată persoanei potrivite (dar nici nu au existat indicații ulterioare la ce adresă să se fi transmis solicitarea). Astfel de răspunsuri contravin legislației în vigoare și denotă opacitatea unor autorități publice locale.

La Gura Galbenei, echipa de monitori a transmis o solicitare pentru publicarea proiectelor de decizie cu privire la aprobarea bugetului local pentru anul 2021 și cu privire la taxele locale pentru anul 2021, sinteza recomandărilor din partea cetățenilor, în urma consultărilor publice organizate, dar și publicarea deciziilor deja votate de consilieri. Reprezentantul autorității publice locale a transmis că răspunsul solicitat a fost anterior publicat pe panoul de informații, fără a atașa aceste decizii. APL-ul a transmis echipei de proiect că procesul de monitorizare trebuia anunțat în avans pentru o bună colaborare. O nouă solicitare a fost adresată de către echipa de monitori, însă nu a mai fost primit niciun răspuns din partea autorităților locale.

⁸ Vasile Savca: „M-am resemnat! Trebuie să fiu cu picioarele pe pământ, chiar dacă nu le simt”. Report.md <https://www.report.md/esential/Vasile-Savca-M-am-resemnat-Trebuie-sa-fiu-cu-picioarele-pe-pamant-chiar-daca-nu-le-simt-1194>

PERSPECTIVA MONITORILOR: la ce ajută campaniile de monitorizare și conlucrarea cu autoritățile publice

Ana Aramă, Asociația Obștească „Pro Cimișlia”: *Procesul de monitorizare mi-a permis să observ unele informații lipsă de pe pagina web a Primăriei Cimișlia. Primarul și lucrătorii primăriei au fost deschiși spre colaborare. Monitorizarea a mișcat lucrurile spre bine. Secretarul consiliului a completat pagina ținând cont de indicațiile propuse. Toți consilierii locali au depus declarația de avere. Impactul monitorizării este vizibil: proceduri transparente de achiziții, angajări la lucru publicate, consiliu local mediatizat.*

Ion Oboroceanu, avocat, președintele Centrului de Drept Căușeni: *Comunitatea se poate schimba spre bine doar în urma colaborării corecte, responsabile și eficiente dintre cetățeni și APL. Nu se va schimba comunitatea spre bine, dacă va fi deschisă o singură parte. Dacă APL va dori să fie transparent și va face doar declarativ acest lucru, fără a invita cetățenii la dezbateri și audieri publice, fără a-i instrui, fără a-i primi așa cum sunt, nu vom avea nici colaborare în interes public, nici schimbarea pe care o dorim cu toții. Doar activând împreună, vom avea o primărie transparentă și o comunitate atractivă pentru toți și pentru fiecare.*

Am avut parte de deschidere pentru o colaborare eficientă, fiind implicat primarul orașului, secretarul consiliului și persoanele responsabile de interacțiune cu cetățenii. Toți au manifestat dorința de a continua activitățile de școlarizare comună, având drept scop asigurarea transparenței decizionale, a participării și incluziunii grupurilor vulnerabile și marginalizate în viața socio-culturală a comunității.

Ludmila Afteni, AO Asociația Psihologilor Tighina, raionul Căușeni: *Consider că a fost o activitate de colaborare suficient de productivă, iar ca proces - incitant și motivant. Colaborarea care s-a instituit între Consiliul Raional Căușeni și societatea civilă dă de înțeles că acesta este un proces care va continua, iar APL a înțeles că acesta va fi un mod de activitate de acum încolo. Chiar dacă ne dorim sau nu anumite schimbări, aceste schimbări sunt necesare și cetățeanul pune accent pe noi modalități prin care să-și organizeze interacțiunea și colaborarea cu Consiliul Raional.*

Toți ne-am consolidat competențele de lucru cu documentele, în special cu resursele legislative, atunci când vorbim despre o relație dintre cetățeanul simplu și o administrație publică locală. Pe de o parte, APL înțelege că nu doar un grup de inițiativă, ci și oricare cetățean poate veni cu o solicitare de informații și solicitarea trebuie neapărat răspunsă în termen.

CONCLUZIILE CAMPANIEI DE MONITORIZARE

Concluziile activității de monitorizare

C1: Se remarcă o reticență generală de a colabora cu cetățenii sau grupuri de inițiativă și de a oferi informații de interes public. Cu toate acestea, APL-urile care au fost supuse campaniilor de monitorizare sau au colaborat anterior cu societatea civilă sunt mai deschise, mai cooperante și au un grad mai înalt de transparență.

C2: Mecanismele de informare publică utilizate de APL-uri sunt limitate. În majoritatea cazurilor, deși există pagini oficiale de prezentare, acestea sunt structurate netransparent, conțin informații neactualizate și nu există proceduri de lucru la nivelul autorității locale care să reglementeze gestionarea acestora. Mai mult, inclusiv autoritățile publice care au beneficiat de pagini web create prin proiecte precedente ale donatorilor externi nu le utilizează eficient. Paginile de social media utilizate sunt uneori create ca pagini tip profil personal, neexistând o procedură asumată la nivelul autorității locale privind gestionarea comunicării pe social media.

C3: Publicarea proiectelor de decizie la nivel local nu respectă termenii legali în vigoare. De multe ori, publicarea acestora se face cu puțin timp înaintea ședințelor de Consiliu, iar accesul cetățenilor și inclusiv a consilierilor la aceste seturi de informații este îngreunat.

C4: Implicarea cetățenilor în procesele de decizie de la nivel local rămâne limitată. Nici o autoritate publică locală monitorizată nu a implementat proceduri extinse de consultare a cetățenilor în deciziile de la nivel local (proiecte de investiții, bugetul anual, participarea la ședințele Consiliului Local). Remarcăm o tendință de a menține o activitate opacă și netransparentă la nivelul APL-urilor prin organizarea unui număr foarte redus de consultări publice și evenimente publice, dar și lipsa exercițiului practic de organizare a acestora.

C5: Nu există o transparență a procesului de consultare publică. Deși deciziile și proiectele sunt transmise spre consultare publică, aceasta este mai degrabă formală, neexistând un mecanism instituționalizat care să (1) promoveze o consultare reală a acestora și (2) să structureze și să publice recomandările primite de la cetățeni sau societatea civilă.

C6: Accesul cetățenilor la ședințele de Consiliu este liber, așa cum prevede legislația în vigoare. În cazul Consiliului Raional Basarabeasca au existat deseori situații în care cetățenii nu au putut participa la ședințele de Consiliu, însă acestea au fost transmise online.

C7: Instituțiile de la nivel local sunt deseori lipsite de facilitățile necesare care să asigure accesul persoanelor cu dizabilități, deși reglementările în vigoare impun această obligație.

C8: Nu există o prioritizare a obiectivelor de investiții la nivel local în funcție de nevoile cetățenilor. Exercițiul bugetării participative este utilizat foarte puțin (ex. Primăria Cimișlia derulează o campanie a inițiativelor civice, dar care necesită o cofinanțare din partea aplicantului de 15%), iar deciziile privind cheltuielile de capital nu includ o consultare a cetățenilor.

C9: Nu există **date publice deschise** publicate de autoritățile publice monitorizate.

C10. Este nevoie în continuare de o îmbunătățire a **relației dintre autoritatea publică și societatea civilă și grupurile civice** pentru a conlucra eficient în prioritizarea nevoilor de la nivel local.

RECOMANDĂRI:

Monitorizarea celor 10 administrații publice locale demonstrează că, deseori, comunicarea și implicarea cetățenilor ține mai degrabă de deschiderea conducerii sau a unor funcționari publici. Legislația în vigoare oferă câteva mecanisme care obligă Primăriile să informeze cetățenii despre activitatea lor și să îi implice în procesele decizionale. Acestea însă mai pot fi completate cu prevederi care ar include digitalizarea serviciilor publice și unele mecanisme de monitorizare și de sancționare a nerespectării acestor prevederi. Din nou, experiența din cele 10 localități arată că, la inițiativa și insistența cetățenilor, autoritățile pot face schimbările necesare. În exercițiul de analiză, monitorii au venit cu următoarele recomandări:

- 1 De a publica pe pagina web toate informațiile publice reglementate de legislația în vigoare, inclusiv procesele verbale ale ședințelor și votul consilierilor asupra fiecărui proiect de decizie.
- 2 De a publica tabelul de divergențe/sinteză a recomandărilor în urma consultărilor publice.
- 3 De a promova anunțurile de consultări publice din timp și cât mai vizibil pe pagina web și pe rețelele de socializare.
- 4 De a avea o linie directă de contact pentru cetățeni unde fiecare va putea suna și semnala nereguli din localitate.
- 5 De a colabora cu media tradițională (radio, tv și presa scrisă), deoarece nu toți cetățenii știu să folosească resursele online.

Propunem și o serie de intervenții în cadrul legislativ și în regulamentele locale:

1. În legea privind administrația publică locală trebuie stipulată expres obligația de a publica o serie de informații:
 - a) Informația de contact a aleșilor locali (Primar/ă și consilieri/e): date de contact, orele de audiență, biografie, declarația de avere.
 - b) Publicarea rapoartelor anuale de activitate atât a primarului/ei, cât și a consilierilor/elor.
 - c) Deciziile adoptate de consilii, dispozițiile primarului/ei și alte acte trebuie publicate inclusiv pe pagina oficială a Primăriei, nu doar pe site-ul actelocale.gov.md.

- d) Procesele verbale ale ședințelor, cu sinteza discuțiilor și cu votul consilierilor la fel trebuie să fie accesibile publicului.
2. În regulamentele de funcționare ale consiliilor locale trebuie prevăzută modalitatea de comunicare inclusiv pe rețelele de socializare. Este recomandată desemnarea unei persoane care să fie responsabilă de gestionarea acestora. Totodată, pagina oficială a administrației publice locale trebuie să promoveze informație relevantă pentru cetățeni, și nu despre activitatea primarului/primarei.
 3. Hotărârea de Guvern din 2012 trebuie revăzută și ajustată noilor realități, astfel încât să prevadă mecanisme clare de implementare, control și sancționare. În cadrul Cancelariei se recomandă să fie desemnate persoane responsabile să monitorizeze implementarea hotărârii și să consulte autoritatea publică cum să aplice aceste modificări. Sancțiunile ar trebui aplicate în cazul în care Primăriile nu respectă repetat anumite angajamente. Același document trebuie să prevadă formatele în care trebuie prezentată informația, astfel încât să fie ușor de prelucrat pentru funcționari și accesibilă pentru cetățeni.
 4. Promovarea petiției colective și online ca instrumente de participare publică. Un asemenea proiect de lege⁹ a fost propus în 2019 și se referea doar la petițiile la nivel de Parlament. Acestea trebuie implementate și la nivel local, iar numărul de semnături trebuie ajustat la numărul populației.
 5. Trebuie introdusă posibilitatea de a organiza consultări sau audieri publice online, pentru a încuraja participarea cetățenilor. Pandemia de COVID-19 a restricționat participarea publică, iar multe autorități nu au desfășurat consultări sau audieri publice online, invocând că nu au pârghiile legale să facă acest lucru. Cu votul majorității aleșilor locali acest lucru trebuie să devină o posibilitate. Mai mult de atât, acest instrument ar facilita participarea cetățenilor care nu se pot deplasa la Primărie, dar și a celor din diasporă.

CE POT FACE CETĂȚENII CÂND LI SE ÎNCALCĂ DREPTUL LA INFORMARE ȘI PARTICIPARE?

Autoritățile publice locale nu întotdeauna vor prezenta informația prevăzută de lege, nu vor răspunde la solicitările de informație în timp util sau nu vor implica corespunzător cetățenii în procesul decizional. Acestea se pot întâmpla din diverse motive: necunoașterea legislației, lipsă de resurse (umane, de timp sau financiare), existența altor priorități sau, uneori, rea-voință. Pe lângă

⁹ 10,000 de cetățeni propun sau despre petițiile online. Centrul de Politici și Reforme.
<https://watch.cpr.md/10-000-de-cetateni-propun-sau-despre-petiitiile-online/>

încălcările relevate de exercițiul de monitorizare, mai sunt altele cu care se confruntă activiștii din mai multe localități. Prima încălcare se referă la etichetarea unei solicitări de informație drept petiție. În acest caz, documentul se semnează și se extinde termenul de răspuns - de la 15 zile lucrătoare la 30. Petiția este reglementată de Codul Administrativ și are cerințe mai riguroase, pentru că prin ea cetățeanul cere anumite acțiuni de la autoritate; pe când solicitarea este reglementată de Legea privind Accesul la Informație și prin ea se cere doar o anumită informație de interes public.

	Petiție	Solicitare de informație
Termenul de examinare	30 zile	15 zile
Termenul de prelungire a examinării	15 zile din motive justificate 90 zile în mod excepțional	5 zile lucrătoare
Necesitatea aplicării semnăturii	Da	Nu
Posibilitatea adresării în formă verbală	Nu	Da
Termenul de soluționare a contestației	15 zile calendaristice	5 zile lucrătoare
Cadrul normativ	Codul nr. 116 din 19.07.2018 Codul administrativ	Legea nr. 982 din 11.05.2000 privind accesul la informație

Sursa: Centrul de Politici și Reforme

O altă încălcare frecventă este limitarea accesului de a filma ședințele consiliului local, argumentându-se prin protecția datelor cu caracter personal. Într-adevăr, în cadrul ședințelor consiliilor locale se discută și anumite cazuri individuale, care nu neapărat trebuie să ajungă în spațiul public, însă ține de responsabilitatea primăriei de a atenționa când se discută astfel de proiecte de decizie și să oprească filmările pe perioada respectivă. Aceasta însă nu oferă autorității publice locale dreptul de a interzice în totalitate filmarea ședinței consiliului local.

În fiecare dintre aceste cazuri, cetățenii au o serie de instrumente pe care le pot utiliza pentru a-și revendica drepturile.

În primul rând, **cetățenii trebuie să-și cunoască drepturile** și să ceară ca acesta să fie respectate. Dacă vor să participe la o ședință a consiliului local, trebuie să știe că articolul 17 din Legea privind Administrația Publică Locală le garantează acest drept. Dacă transmit o solicitare de informație, atunci pot adăuga la finalul textului, un extras din lege:

Informația solicitată urmează a fi pusă la dispoziția solicitantului din momentul în care va disponibilă pentru a furnizată, dar nu mai târziu de 15 zile de la data înregistrării cererii de acces la informație (art. 16, Legea nr. 982 din 11.05.2000 privind accesul la informație).

Nu întotdeauna se întâmplă ca autoritatea publică locală să nu asigure anumite drepturi/informații din rea intenție, ci mai degrabă din necunoașterea legislației.

În cazul în care lipsesc anumite informații în spațiul public, de exemplu, despre proiecte de decizie sau executarea bugetului, **cetățenii pot solicita aceste informații** și face referință la legislația care prevede ce informații trebuie să fie publice sau că ordinea de zi trebuie să fie publicată cu trei zile lucrătoare înainte de ședințe.

Cetățenii trebuie să participe în procesul decizional, atât pentru a îmbunătăți proiectele de decizii, cât și pentru a monitoriza activitatea APL. Persoanele trebuie să știe că pot solicita organizarea consultărilor publice, conform art. 11 din Legea privind transparența procesului decizional, în alineatul 2.c, care prevede că o consultare publică poate fi făcută „la propunerea cetățeanului, asociației constituite în corespundere cu legea, altei părți interesate”.

Mai mult, aceeași lege, în articolul 6.c oferă dreptul cetățenilor de a propune autorității publice inițierea elaborării și adoptării deciziilor.

Cetățenii pot să își revendice drepturile în instanță. În cazul în care nu li se respectă drepturile, iar toate celelalte instrumente sunt epuizate (discuții cu autoritatea publică locală, participarea la ședințele consiliului local, campanii de advocacy, comunicarea cu mass-media, etc.), cetățenii pot să se adreseze în instanța de judecată. Conform Codului Administrativ, în articolul 20, „dacă printr-o activitate administrativă se încalcă un drept legitim sau o libertate stabilită prin lege, acest drept poate fi revendicat printr-o acțiune în contencios administrativ, cu privire la care decid instanțele de judecată competente pentru examinarea procedurii de contencios administrativ, conform prezentului cod.” Codul prevede pașii pe care trebuie să îi întreprindă un cetățean în cazul unui astfel de abuz. Este oricum recomandată consultarea sau angajarea unui consilier juridic în aceste situații.

În majoritatea cazurilor, așa cum arată și exercițiul de monitorizare prezentat, administrația publică locală este deschisă spre a face modificările necesare. Mai mult, adesea, poate avea nevoie de ajutor, de exemplu, în cazul promovării consultărilor publice, prin distribuția posterelor sau a fluturașilor, etc. sau prin oferirea de recomandări asupra unor proiecte de decizie care afectează viața comunității. Un proiect de teren de joacă poate fi îmbunătățit prin discuții cu locuitorii și, ulterior, prin crearea de căi de acces pentru persoanele cu mobilitate redusă, sau prin instalarea băncilor, sau a unui mic teren de sport pentru părinți sau bunici. O trecere de pietoni amenajată la solicitarea locuitorilor poate salva vieți, iar consultarea tarifului pentru colectarea deșeurilor poate duce la un consens în comunitate și, respectiv, mai multe contracte încheiate.

Este important ca cetățenii să înțeleagă că schimbările durează, iar administrația publică locală să conștientizeze că este în serviciul locuitorilor, or aceștia sunt cei care trebuie întrebați în primul rând despre priorități și soluții.

ANEXE

Fișă de monitorizare a autorităților publice locale în Republica Moldova

Fișa de monitorizare are rolul de a ghida monitorii locali selectați în cadrul proiectului „Creșterea capacității societății civile la nivel local pentru monitorizarea administrațiilor publice locale” în analiza, monitorizarea și evaluarea activității autorităților publice locale.

Fișa trebuie completată lunar și transmisă coordonatorului local, incluzând informații privind activitatea autorității publice locale conform etapelor de mai jos. În cazul în care monitorul a transmis cereri de solicitare a informațiilor publice, vă rugăm să le anexați fișei de monitorizare.

Completarea fișei de monitorizare trebuie realizată succint în nu mai mult de 3 pagini și să cuprindă cele mai importante activități desfășurate de monitor în perioada în cauză. Recomandăm depunerea unei solicitări de informații / lună. Perioada de prezentare a fișei de monitorizare: În prima săptămână a următoarei luni.

Perioada: 1 Februarie 2020 – 1 Mai 2020

Obiective

1. Evaluarea procesului de comunicare și transparență online a autorității publice locale;
2. Participarea cetățenilor și grupurilor societății civile la procesul de decizie la nivel local și sporirea transparenței administrației publice locale;
3. Crearea unui toolkit/ghid de informare și analiză ce poate fi apoi reutilizat la nivelul societății civile în vederea monitorizării autorităților publice locale.

Sumar:

- I. Analiza și evaluarea comunicării și transparenței autorităților locale pe site-ul oficial al localității;
- II. Solicitare de informații pentru a publica datele care lipsesc sau alte informații de interes public;
- III. Monitorizare continuă și solicitare în cazul în care lipsește informația;
- IV. Sinteza ședinței consiliului local/raional (Opțional).

Rezumat: Ce s-a întâmplat la nivelul APL în această lună (2-3 paragrafe)?

A se completa aici...

I. Analiza și evaluarea comunicării și a transparenței autorităților locale pe site-ul oficial al localității:

Informație generală despre localitate: Numele primarului/președintelui de raion; numărul de consilieri; fracțiunile din consiliul local. *(Puteți adăuga și alte informații care v-au atras atenția)*

A se completa aici...

Informație generală și de contact a aleșilor locali/consiliului raional pe pagina web / pagina de Facebook a localității

	Nume	Biografie/ CV	Ore de audiență	Contact	Declarație de avere (www.ani.md)	Formatul informației (.pdf, .doc, scan)
Primarul/ Președintele raionului						
Consilierii locali/ raionali						

Informație despre activitatea primăriei și a consiliului local/raional (ultimele 6 luni)

Tip	Prezentă	Lipsește	Incompletă	Detalii
Dispozițiile primarului/ președintelui de raion				
Ordinea de zi				
Proiectele de decizie				
Bugetul				
Consultări publice				
Au avut loc monitorizări anterioare?				

II. Solicitare de informații pentru a publica datele care lipsesc sau alte informații de interes public

Domnului/doamnei nume/prenume

Funcția

Solicitare de informație

Suntem un grup de inițiativă care timp de trei luni monitorizează activitatea administrației publice locale din or/satul. _____ . În urma analizei noastre, am identificat **lipsa proiectelor de decizie pentru a fi consultate de populație, dar și lipsa deciziilor deja votate de consilieri.**

Legea cu privire la administrația publică locală în art. 17.4 prevede că în vederea:

- a) informării adecvate și în timp util asupra subiectelor dezbătute de consiliul local;
- Proiectele de decizie care urmează a fi discutate în cadrul ședințelor trebuie să fie publicate din timp și accesibile publicului

Amintim că în conformitate cu legislația, informațiile și documentele solicitate vor fi puse la dispoziția solicitantului din momentul în care vor fi disponibile pentru a fi furnizate, dar nu mai târziu de 15 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii de acces la informație. Autorul cererii va fi informat despre orice prelungire a termenului de furnizare a informației și despre motivele acesteia cu 5 zile înainte de expirarea termenului inițial. Informația va fi folosită pentru a informa locuitorii orașului despre activitatea APL.

Vă mulțumim pentru deschidere!

Cu respect,
Nume, prenume
Nr. de telefon

Legea privind accesul la informație prevede că orice cetățean al RM, străin sau apatrid, poate solicita informații de interes public, iar acestea trebuie furnizate de autoritatea responsabilă în decurs de 15 zile lucrătoare. În anumite situații, termenul poate fi prelungi cu 5 zile, dar cetățenii trebuie informați de acest lucru. Solicitățile trebuie să fie formulate cât mai exact, să ceară lucruri concrete și acolo unde este posibil să facă referință la legislație.

III. Monitorizare continuă și solicitare în cazul în care lipsește informația

criterii	DA	NU	Detalii
Ședința este anunțată cu cel puțin 3 zile înainte			
Ordinea de zi este publicată			
Proiecte de decizie sunt publicate			
Deciziile votate sunt publicate			
Dispozițiile primarului sunt publicate			
Consultările publice sunt desfășurate			
Consultările sunt anunțate cu 15 zile lucrătoare înainte			
Este publicat procesul-verbal și tabelul de divergențe / sinteza recomandărilor?			
Accesul este liber la ședințele consiliului local?			
Se răspunde în timpul prevăzut de lege la solicitarea de informație sau la petiție?			

IV. Sinteza ședinței consiliului local/raional și felul cum au votat consilierii (Opțional)

Ora de începere a ședinței consiliului:	
Numărul de consilieri prezenți și președintele ședinței:	
Rezumatul principalelor proiecte discutate;	
Votul consilierilor la fiecare proiect de decizie	
Accesul la ședință a fost liber?	
A fost permisă transmisiunea live (opțional)?	

Puteți adăuga și alte informații care v-au atras atenția, dar nu sunt incluse mai sus.

EXTRASELE DIN LEGISLAȚIE

Dispozițiile primarului

Legea cu privire la administrația publică locală

Articolul 101. Asigurarea evidenței actelor autorităților administrației publice locale

(1) Autoritățile administrației publice locale sînt obligate să includă în Registrul de stat al actelor locale, în conformitate cu prezenta lege și Legea nr.317-XV din 18 iulie 2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale:

b) dispozițiile primarului și ale președintelui raionului;

Ordinea de zi a ședințelor consiliului local

Legea cu privire la administrația publică locală

Art. 16.6 Ordinea de zi se aduce la cunoștință locuitorilor satului (comunei), orașului (municipiului) prin presa locală sau prin alte mijloace de informare, inclusiv prin afișare.

Art. 17.4 Autoritățile publice locale și funcționarii publici ai unităților administrativ-teritoriale respective sînt obligați să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților efective de participare a cetățenilor și organizațiilor acestora la procesul decizional, inclusiv prin intermediul: a) informării adecvate și în timp util asupra subiectelor dezbătute de consiliul local;

Proiectele de decizie care urmează a fi discutate în cadrul ședințelor trebuie să fie publicate din timp și accesibile publicului

Legea cu privire la administrația publică locală, art. 17.4

Autoritățile publice locale și funcționarii publici ai unităților administrativ-teritoriale respective sunt obligați să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților efective de participare a cetățenilor și organizațiilor acestora la procesul decizional, inclusiv prin intermediul:

- c) promovării unei politici de comunicare și dialog cu cetățenii;
- d) publicării programelor, strategiilor, agendei ședințelor pe diverse suporturi informaționale.

Legea privind transparența în procesul decizional

Articolul 9.1 Anunțul referitor la inițierea elaborării deciziei. După inițierea procesului de elaborare a deciziei, autoritatea publică va plasa, în termen de cel mult 15 zile lucrătoare, anunțul respectiv pe pagina web oficială, îl va expedia imediat prin intermediul poștei electronice părților interesate, îl va afișa la sediul său într-un spațiu accesibil publicului și/sau îl va difuza în mass-media centrală sau locală, după caz.”

**Consultările publice trebuie anunțate cu 15 zile lucrătoare înainte,
însoțite de documentele necesare.
Apoi, se publică procesul-verbal al discuțiilor și tabelul divergențelor**

Legea privind transparența în procesul decizional art 11.(22)

Anunțul privind organizarea consultărilor publice și materialele aferente sunt făcute publice cu cel puțin 15 zile lucrătoare înainte de definitivarea proiectului de decizie.

Articolul 12. Recepționarea și examinarea recomandărilor

- (1) Recomandările cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate vor fi recepționate de către autoritatea publică responsabilă de elaborarea proiectului de decizie în modul următor:
 - a) recomandările în formă verbală și scrisă, prezentate în cadrul consultărilor vor fi reflectate în procesele-verbale ale ședințelor respective, perfectate în modul stabilit;
 - b) recomandările în formă scrisă, primite în mod individual inclusiv pe cale electronică vor fi înregistrate conform legislației.
- (3) Autoritatea publică va întocmi un dosar privind elaborarea proiectului de decizie, care va conține procesele-verbale privind consultarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate, recomandările parvenite și sinteza acestora. Dosarul privind elaborarea proiectului de decizie este accesibil pentru toți cetățenii, asociațiile constituite în corespundere cu legea, alte părți interesate.
- (4) Sinteza recomandărilor parvenite se va plasa pe pagina web oficială a autorității publice, se va afișa la sediul acesteia într-un spațiu accesibil publicului și/sau se va difuza în mass-media centrală sau locală, după caz.
- (5) Proiectul de decizie se transmite spre examinare autorității competente împreună cu sinteza recomandărilor.

**Bugetul localității trebuie să fie accesibil publicului,
cu toate rectificările ulterioare și trebuie consultat public**

Legea cu privire la administrația publică locală

Art 17. (3) Cetățenii, asociațiile constituite în corespundere cu legea și alte părți interesate au dreptul:

- b) de a avea acces la informațiile privind bugetul localității și modul de utilizare a resurselor bugetare, la proiectele de decizii și la ordinea de zi a ședințelor consiliului local și ale primăriei.

Solicitările de informații transmise de monitori și rezultatul acestora

	APL	Conținutul solicitării	Răspuns la solicitare	Răspuns în termen	Comentarii
1	Primăria orașului Cimișlia	Lipsa informației despre fracțiunile din consiliul local	DA	DA	Informația a fost publicată pe pagina web
2	Primăria orașului Cimișlia	Lipsa informației pe pagina web a propunerii Doamnei Nina Nenescu în privința creării unui centru de plasament pentru persoanele supuse violenței domestice	DA	DA	
3	Primăria orașului Cimișlia	Lipsa informației despre votul consilierilor la fiecare proiect de decizie la Consiliul Local din 14.04.2021	DA	DA	Informația a fost publicată pe pagina web
4	Consiliul Raional Cimișlia	Bugetul raional Cimișlia nu este publicat pe pagina web	DA	DA	Bugetul raional este publicat, dar poate fi consultat dacă se cunoaște data adoptării deciziei.
5	Primăria comunei Gura Galbenei	Lipsa proiectelor de decizie pentru a fi consultate de populație, sinteza recomandărilor, dar și lipsa deciziilor deja votate de consilieri.	Parțial	DA	Primăria a răspuns la solicitare cu definiția noțiunilor de autonomie locală și autonomie decizională. La răspuns au fost anexate fotografiile ale panoului de informații din incinta primăriei, cu mențiunea că pagina web se află în lucru.

6	Consiliul Raional Basarabeasca	Lipsa anunțurilor privind consultările publice, lipsa informației privind aprobarea bugetului anual.	NU	NU	Solicitarea de informații expediată prin Poștă a fost respinsă. Motivul respingerii: nu a fost atașat copia buletinului de identitate și solicitarea nu a fost expediată persoanei potrivite
7	Primăria orașului Basarabeasca	Proiectele de decizie și deciziile Consiliului Local nu sunt publicate pe pagina web	NU	NU	
8	Primăria satului Bașcalia	Proiectele de decizie, dar și deciziile votate de către Consiliul Local nu sunt publicate/afișate.	NU	NU	
9	Primăria orașului Căușeni	Lipsa pe pagina web a proiectelor de decizie incluse suplimentar în ordinea de zi a ședinței Consiliului Local din 4.02.2021	DA	DA	Proiectele de decizie și deciziile votate sunt publicate pe pagina web.
10	Primăria orașului Căușeni	Solicitare de informații privind ședința din martie 2021 a Consiliului Local, dezbaterile publice care au avut loc în luna martie și dispozițiile emise de către primar.	DA	DA	
11	Primăria orașului Căușeni	Solicitare de informații privind ședința din aprilie 2021 a Consiliului Local, dezbaterile publice care au avut loc în luna aprilie și dispozițiile emise de către primar.	DA	DA	

12	Primăria satului Sălcuța	Solicitare de informații statistice despre prezentarea în termen a Declarațiilor de avere și interese personale a funcționarilor publici angajați în cadrul APL Sălcuța, a consilierilor și altor persoane care sunt subiecți ai declarării.	DA	DA	
13	Primăria satului Cîrnățeni	Lipsa pe pagina web a proiectului de decizie privind adoptarea bugetului localității pentru anul 2021.	NU	NU	
14	Consiliul Raional Căușeni	Lipsa pe pagina web a hotărârilor comisiilor de specialitate și a anunșurilor despre consultările publice.	DA	DA	La rubrica hotărâri ale comisiilor de specialitate sunt publicate doar hotărârile comisiei raionale extraordinare de sănătate publică.
15	Consiliul Raional Căușeni	Lipsa pe pagina web a deciziilor votate de către Consiliul Local din 19 martie 2021	DA	DA	Deciziile votate sunt publicate pe pagina web.

Proiectul este finanțat
de Uniunea Europeană

Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Conținutul său este responsabilitatea exclusivă a proiectului „Creșterea capacității societății civile la nivel local pentru monitorizarea administrațiilor publice locale” implementat de Reprezentanța din Republica Moldova a Centrului Român de Politici Europene și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Uniunii Europene.